

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie zażalenia J.S. na postanowienie zatwierdzone przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w Myślenicach
z dnia 7 października 2024 r., sygn. akt [...],
o odmowie wszczęcia dochodzenia,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 14 marca 2025 r.
wniosku Sądu Rejonowego w Myślenicach zawartego w postanowieniu
z dnia 27 lutego 2025 r., sygn. akt II Kp 406/24,
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,
na podstawie art. 37 § 1 k.p.k.

postanowił

**przekazać sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu
w Wadowicach.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 lutego 2025 r., sygn. akt II Kp 406/24, Sąd Rejonowy w Myślenicach wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie, w oparciu o przepis art. 37 k.p.k., innemu sądowi równorzędnemu zażalenia J.S. na postanowienie zatwierdzone przez prokuratora Prokuratury Rejonowej w Myślenicach z dnia 7 października 2024 r., sygn. akt [...], o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie ukrycia dokumentów z akt głównych

postępowania o sygn. I Ns 418/19 znajdujących się w Sądzie Rejonowym w Myślenicach w okresie od dnia 21 stycznia 2020 r. do dnia 12 grudnia 2023 r., tj. o czyn z art. 276 k.k. Uzasadniając inicjatywę sądu *meriti* wskazał, że w dniu 14 stycznia 2025 r. J. S. złożył wniosek zarejestrowany pod sygn. II Ko 57/25 o wyłączenie od tej sprawy Sądu w Myślenicach, wszystkich sędziów - podając imiona i nazwiska Sędziów orzekających w II Wydziale Karnym tego Sądu. W związku z tym wnioskiem sędziowie Sądu Rejonowego w Myślenicach, wymienieni przez wnioskodawcę, jak i orzekający w pozostałych wydziałach, złożyli oświadczenia z żądaniem wyłączenia od rozpoznania sprawy. Wobec niemożności utworzenia składu sądu do rozpoznania wniosku, na zasadzie art. 42 § 4 k.p.k. przekazano wniosek sądowi wyższego rzędu (zarządzenie z 12 lutego 2025 r.). Sąd Okręgowy w Krakowie nie uwzględnił wystąpienia Sądu Rejonowego w Myślenicach i zwrócił sprawę, ze wskazaniem zasadności wystąpienia do Sądu Najwyższego poprzez zastosowanie art. 37 k.p.k. (postanowienie z 21 lutego 2025 r. sygn. akt IV Ko 146/25).

Wobec powyższego sąd właściwy miejscowo, przyjmując wskazania Sądu wyższego rzędu jako wiążące, wystąpił z wnioskiem jak w sentencji postanowienia, gdyż – jak to wskazano w polegającej rozpoznaniu inicjatywie – zgodnie z art. 37 k.p.k. Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Jest to – w ocenie sądu *meriti* – odstępstwo od zasady właściwości miejscowej uzasadnione z powodów, które mogą wywrzeć ujemny wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie o braku warunków do rozpoznawania sprawy, a przekazanie sprawy stworzy lepsze możliwości trafnego rozstrzygnięcia. W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w Myślenicach – jak to stwierdził – dostrzegł tego rodzaju okoliczności, które ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości przemawiają za przekazaniem sprawy. Okoliczności osobowe wynikające z oświadczeń złożonych przez Sędziów, mogą wywoływać wątpliwości, chociażby nawet nieuzasadnione, co do obiektywnego działania sądu w rozpoznaniu sprawy, a nadto prowadzić do trudności w zachowaniu bezstronności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek Sądu Rejonowego w Myślenicach należało uwzględnić, aczkolwiek sama inicjatywa *prima facie* wydawać by się mogła jako nieuzasadniona.

Prawdą jest, że dobro wymiaru sprawiedliwości może uzasadniać przekazanie sprawy, gdy – w następstwie konkretnych okoliczności – w społecznym odbiorze może powstać przekonanie (nawet błędne), że sprawa nie zostanie bezstronnie rozpoznana.

Rzecz w tym, że w realiach procesowych tej sprawy zapewnienie obiektywizmu orzekania powinno nastąpić poprzez podjęcie przez sąd wyższego decyzji opartej o przepis art. 42 § 4 zd. 2 k.p.k. Orzeczenie Sądu Okręgowego w Krakowie, który postanowieniem z dnia 21 lutego 2025 r., sygn. akt IV Ko 146/25, nie uwzględnił wystąpienia zwartego w zarządzeniu z dnia 12 lutego 2025 r., sygn. akt II Ko 57/25, doprowadziło do sytuacji patowej.

Zgodzić należy się wprawdzie z Sądem Okręgowym w Krakowie, że wniosek strony o wyłączenie od rozpoznania konkretnej sprawy nie tylko sędziego wyznaczonego do jej rozstrzygnięcia, ale także innych sędziów tego sądu, nie daje możliwości orzekania co wyłączenia wszystkich sędziów danego sądu, nawet jeżeli żąda tego zainteresowana strona. Takiej właśnie i tylko takiej sytuacji dotyczą orzeczenia Sądu Najwyższego przywołane w uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 lutego 2025 r., sygn. akt IV Ko 146/25, pomijając w tym miejscu te, które z uwagi na treść pkt. 1 uchwały połączonych Izby Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 2020) dotknięte są uchybieniem w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (I NSPO 1/19, I NSZP 1/19 – powinno być I NOZP 1/19, II KO 160/23, I ZO 61/23).

Odmierna sytuacja ma natomiast miejsce, gdy wnioski o wyłączenie, poza sędzią wyznaczonym imiennie do rozpoznania sprawy, złożyli wszyscy sędziowie danego sądu. W takiej sytuacji zastosowanie musi mieć art. 42 § 4 zdanie drugie k.p.k. odczytywany w połączeniu ze zdaniem pierwszym tego przepisu. Oczywiście jest przecież, że regulacja art. 42 § 4 zdanie pierwsze k.p.k. dotyczy zarówno sytuacji, gdy wniosek o wyłączenie konkretnego sędziego wyznaczonego do orzekania złożyła strona postępowania, jak i sytuacji, gdy żądanie wyłączenia od rozpoznania sprawy pochodzi od sędziego. Nie może budzić wątpliwości, że sędzia

taki nie może orzekać w kwestii swojego wyłączenia. Co więcej, do absurdalnych konsekwencji prowadziłoby dopuszczenie do orzekania w przedmiocie wyłączenia innego sędziego sądu, przed którym toczy się postępowanie, sędziego tego sądu który również złożył żądanie wyłączenia go od orzekania w danej sprawie. Wynika to w sposób bezpośredni z interpretacji pojęcia „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k., który to termin odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej, np. wniosku o wyłączenie sędziego od orzekania w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego (zob. mająca moc zasady prawnej uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22).

Przypomnieć należy, że instytucja wyłączenia sędziego stanowi jeden z najważniejszych elementów gwarantujących bezstronność sędziego. Jest uznawana w literaturze za esencję sprawiedliwości i atrybut władzy sądowniczej (zob. Z. Tobor, T. Pietrzykowski, Bezstronność jako pojęcie prawne [w:] Prawo a wartości. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Nowackiego, red. Z. Tobor, I. Bogucka, Kraków 2003, s. 272 i n.; Z. Tobor, Bezstronność sędziego, Przegląd Sądowy 2005 nr 6, s. 3 i n.), ponieważ ma zapewnić obiektywizm sądu, zwalniając sędziego z obowiązku rozstrzygania spraw, które „budzą wątpliwości co do jego obiektywizmu i konflikty natury etycznej” (zob. T. Zabrzuski, Przeciwdziałanie nadużyciom w korzystaniu z instytucji wyłączenia sędziego w postępowaniu cywilnym, Przegląd Sądowy 2006, nr 2, s. 43). Bezstronność, obok niezależności i niezawisłości sędziów, odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu rzetelnego procesu karnego. Jej istota tkwi nie tylko w osobowości samych sędziów, lecz także w środkach ją zabezpieczających (zob. S. Dalka, Zasada dwuinstancyjności a kwestia sędziego sądu rewizyjnego, Nowe Prawo 1991 nr 4-6, s. 31).

Skoro więc sędzia, nie wyznaczony wprowadzić do orzekania w konkretnej sprawie, sam zgłasza żądanie jego wyłączenia od rozpoznania tej sprawy, to nie można zmuszać go do orzekania w kwestii wyłączenia tego pierwszego sędziego, stanowiłoby to bowiem naruszenie wskazanych wyżej zasady bezstronności, a pozostawienie takiego wniosku sędziemu bez rozpoznania tylko z tej przyczyny, że dotyczy on sprawy głównej a nie wniosku innego sędziego o jego samowylączenie,

uznać należy za dysfunkcjonalne, przede wszystkim zaś niezapewniające prawa do rzetelnego procesu.

W związku z tym prawidłowym postąpieniem Sądu Rejonowego w Myślenicach powinno być ponowne wystąpienie do sądu wyższego rzędu z inicjatywą o jakiej mowa w art. 42 § 4 zdanie drugie k.p.k., opartą tym razem o żądania wszystkich sędziów tego Sądu o ich wyłączenie, w szczególności, że postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 21 lutego 2025 r., sygn. akt IV Ko 146/25, wprost odnosi się wyłącznie do wniosku żalącego J. S. o wyłączenie sędziów sądu *meriti* od rozpoznania sprawy o sygn. akt II Kp 406/24. Zważyć przy tym należy, że związanie o jakim mowa w uzasadnieniu postanowienia zawierającego niniejszą inicjatywę opartą o przepis art. 37 § 1 k.p.k. dotyczy postępowania odwoławczego i uchylenia orzeczenia sądu *a quo* (art. 442 § 3 k.p.k.) przez sąd odwoławczy, a nie decyzji procesowej sądu wyższego rzędu, która wprawdzie odnosi się pośrednio do problematyki wyłączenia sędziego, merytorycznie rozstrzyga wszelako wyłącznie kwestię wniosku strony.

Pomimo wskazanych wyżej zaszłości Sąd Najwyższy, podejmując decyzję o przekazaniu sprawy w oparciu o przepis art. 37 § 1 k.p.k. uwzględnił, że jednym z wyznaczników dobra wymiaru sprawiedliwości, o którym mowa w tym przepisie, jest także rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie (art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k.), a dalsze procedowanie przez sąd wyższego rzędu nad kolejnym wnioskiem złożonym na podstawie art. 42 § 4 zdanie drugie k.p.k. doprowadziłoby wyłącznie do przedłużenia postępowania trwającego już i tak kilka miesięcy. Natomiast przy uwzględnieniu nietrafnych zapatrywań sądu odwoławczego o konieczności składania przez sędziów sądu właściwego miejscowo kolejnych wniosków o wyłączenie ich od rozpoznania wcześniejszych żądań wyłączenia przez innych sędziów tego sądu bądź wyznaczonych do rozpoznania sprawy głównej, bądź do rozpoznawania kolejnych wniosków takich sędziów o wyłączenie, w sytuacji, gdy wszyscy sędziowie tego sądu złożyli wnioski w oparciu o przepis art. 41 § 1 k.p.k., proces wyłączania przedłużyłby na nie dający się określić okres.

Uwzględniając powyższe, sprawę przekazano Sądowi Rejonowemu w Wadowicach, położonemu w relatywnie bliskiej odległości od siedziby sądu właściwego miejscowo.

[WB]

[r.g.]